

Ключевые слова: профессионально-техническое образование, развитие, компетентностный подход, вариативность, образовательные программы, образовательные стандарты.

THE STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF THE SYSTEM OF PROFESSIONAL PREPARATION OF SKILLED WORKERS

N. N. Rodionova

Key descriptions are defined. They determine directions and tendencies in accordance with which reformation of the system of trade education is carried out. Scientific and practical terms are systematized in relation to realization of competence approach in pedagogical process of trade education establishments.

Key words: trade education, development, competence approach, variability, educational programs, educational standards.

Родіонова Надія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інженерно-педагогічних дисциплін Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка (м. Луганськ, Україна) e-mail: n.n.rodionova@mail.ru

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка С. Я. Харченко

УДК 378.012:159.923.2

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Г. В. Романкевич

У статті описується модель формування правової свідомості студентської молоді педагогічних університетів, яка була розроблена в процесі експериментально-дослідної роботи. Акцентується увага на основних складових названої моделі. Визначається взаємозв'язок між складовими моделі. Описуються суб'єкти виховної взаємодії. Визначається технологія реалізації моделі формування правової свідомості.

Ключові слова: *правова свідомість, модель формування правової свідомості, педагогічні умови, суб'єкти виховної взаємодії, взаємозв'язок суб'єктів педагогічного процесу, технологія формування правової свідомості.*

Педагогічна культура та правова свідомість вчителів багато в чому збігаються з поняттям професійної педагогічної культури, що зумовлено сферою їх професійної діяльності. Однак не слід ототожнювати ці поняття, оскільки, наприклад, вчителю для здійснення професійних обов'язків необхідно не тільки знати та розуміти право, складати документи, а ще й вільно і красиво викладати свої думки, елегантно одягатися, знати історію, філософію, політику, ввічливо та уважно спілкуватися з учнями. Тобто потрібно володіти більш значною системою духовних цінностей, які становлять поняття загальної культури особи. У зв'язку з цим у структурі професійної культури вчителів виділяють правову свідомість, етичну, моральну, естетичну, політичну культуру та ін., залежно від мети та конкретизації предмета дослідження.

Значний внесок у вивчення свідомості як психологічного феномену здійснили вчені (К. А. Абульханова-Славська, Г. В. Акопов, В. М. Аллахвердов, Б. Г. Ананьєв, П. Я. Гальперін, В. П. Зінченко, О. М. Леонтєв, Б. Ф. Ломов, О. Р. Лурія, А. В. Петровський, К. К. Платонов, С. Л. Рубінштейн, Ю. М. Швалб та ін.).

Водночас залишаються недостатньо вивченими засади, що дозволяють цілеспрямовано здійснювати формування правової свідомості майбутнього вчителя; існує потреба в нових фактах, які характеризують правову свідомість майбутніх учителів, що дозволяє розширити теоретичні положення і сферу їхнього вживання; не отримали належного висвітлення способи і технології виховання правової свідомості студентів вищих педагогічних закладів; існує необхідність у розробці більш ефективних психодіагностичних і дослідних методів вивчення правової свідомості; існуюча практика формування правової свідомості не задовольняє повною мірою потреби підготовки майбутніх учителів.

У процесі експериментальної роботи з формування правової свідомості студентської молоді педагогічних університетів постало питання щодо моделі формування правової свідомості особистості. Відсутність чітко визначених мети й завдань, закономірностей, принципів, методів, форм та видів діяльності створювала певні складності під час формування правової свідомості студентської молоді педагогічних університетів. Ці складності полягали у тому, що був відсутній чіткий та логічно обґрунтований механізм формування правової свідомості.

До фундаментальних розробок, що розкривають сутність правосвідомості, її структуру і функції, належать дослідження

О. М. Бандурки, С. П. Бочарової, В. Л. Васильєва, М. І. Єнікєєва, О. В. Землянської, М. В. Кроза, Я. Й. Родзівідло, В. В. Романова, А. Р. Ратінова, А. М. Столяренка, О. В. Тимченко, Л. Б. Філонова, І. Н. Шахриманьяна, Г. Н. Шиханцова та ін.

Педагогічні основи розроблення моделі з формування правової свідомості молоді, теоретичні і методичні засади компетентнісного підходу в системі вищої освіти висвітлено в працях А. Абдуліної, І. Бега, Н. Бібик, Г. Давидова, І. Ільїна, Я. Кічука, А. Кузмінського, З. Курлянда, Н. Мойсенюк, В. Ортинського, М. Подберезького, І. Подласого, І. Романової, А. Сахарова, А. Семенової, В. Сластьоніна, Р. Хмелюка, М. Фіцули.

Метою розроблення моделі формування правової свідомості було назвати її основні компоненти та визначити їх вплив на свідомість особистості. Обґрунтування названої моделі дало можливість визначити технологію формування правової свідомості під час педагогічного процесу у вищих педагогічних навчальних закладах.

Студентська молодь є особливою соціальною групою сучасного українського суспільства. Перспективи модернізації суспільства та розвиток сучасного освітнього середовища залежать від її здатності бути активною та творчою силою. Зокрема, ідея формування громадянського суспільства та правової держави може стати в Україні реальністю лише за умови, що політичні, економічні, соціальні реформи у державі поєднуюватимуться із підвищенням рівня правової свідомості усіх соціальних груп українського суспільства, особливо молоді. Модель формування правової свідомості охоплює всі найважливіші структурні компоненти педагогічного процесу, які впливають на правову свідомість молоді. Модель формування правової свідомості зображена на рис. 1.

У моделі представлені мета та завдання формування правової свідомості, які реалізуються через закономірності та принципи. Зокрема, принцип гуманізації і демократизації передбачали сформувати у студентів картину світу, духовності, культури, правосвідомості особистості, громадянську позицію та соціальну творчість. Принципи послідовності та системності передбачали реалізацію наступності в правовій освіті та вихованні молоді. Також ці принципи були покликані підтримати міжпредметний зв'язок між різними галузями науки. Принцип науковості передбачав обов'язкове наукове підґрунтя знань, що вивчаються. Цей принцип зумовив застосування в навчанні тільки

сучасних і найновітніших досягнень наук. Принцип зв'язку навчання з життям ґрунтується на єдності теорії і практики. Реалізовувався цей принцип через використання у процесі навчання життєвого досвіду студентів. Зазначений принцип допоміг студентам засвоїти знання в повному обсязі. Дотримання принципу наочності в навчально-виховному процесі є обов'язковим для всіх викладачів. У сучасній педагогіці цей принцип можна застосовувати за допомогою мультимедійного обладнання й інформаційних технологій.

Принцип міцності засвоєння знань, умінь і навичок є ознакою свідомого засвоєння знань і запам'ятовування їх на тривалий час. Цей принцип реалізувався через повторення здобутих знань, виділення головних ідей. У процесі експерименту необхідним було застосування принципу індивідуального підходу. Знайти індивідуальний підхід до кожного, хто навчається, було важливим завданням. Використання принципу емоційності навчання сприяло створенню певного емоційного стану у студентів, який дозволив їм засвоїти знання більш успішно. Цей принцип реалізувався за допомогою живого викладання дисципліни, наведення цікавих прикладів тощо.

Модель формування правової свідомості студента

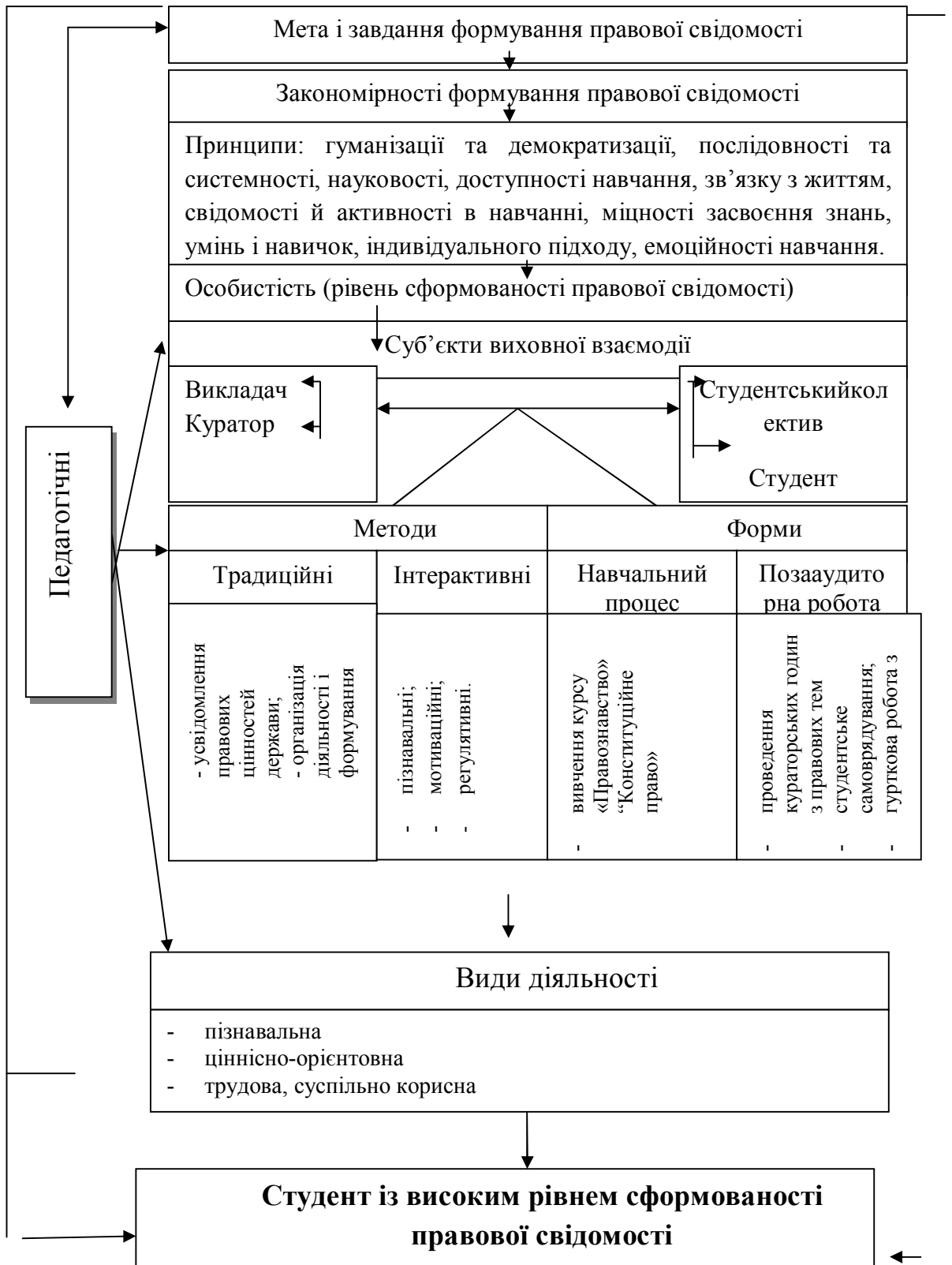

Рис. 1. Модель формування правової свідомості студента

Зауважимо, що модель містить суб'єкти виховної взаємодії, між якими існують зв'язки різного типу щільності. Цей взаємозв'язок існує між викладачем і студентським колективом, викладачем і студентом, викладачем і куратором, куратором і студентом, куратором і студентським колективом, студентським колективом і студентом.

Взаємозв'язок між викладачем, студентським колективом і студентом – це творчий процес. Цей процес у педагогіці має назву педагогічного спілкування.

Педагогічне спілкування є однією з важливих форм навчання та виховання студента. Тому воно має важливе значення для формування правової свідомості студента. Викладач керує процесом спілкування зі студентом, тим самим у процесі навчання створює позитивне підґрунтя для зростання правової свідомості.

Під час спілкування викладача зі студентським колективом, студентом, куратором, куратора зі студентом і студентським колективом, викладача з куратором постають питання та проблеми, вирішення яких потребує взаємних зусиль. Також спілкування студента зі студентським колективом зумовлює виникнення певних питань і проблем. Розглядаючи педагогічне спілкування в межах формування правової свідомості, зазначимо, що це система соціально-психологічного забезпечення виховного процесу.

Викладач для зростання правової свідомості студентів під час навчального та виховного процесу може використовувати комунікативність, творчий підхід, власний авторитет, інтуїцію, педагогічне відчуття, неформальні аспекти спілкування тощо.

Важливим для педагогічного спілкування є те, що викладач і куратор повинні спільно діяти з метою розв'язання питань і вирішення проблем, які висувають студентський колектив або студент. Байдужість до проблем студентів зумовлює негативну реакцію з боку студента. І навпаки, допомога та підтримка, в тому числі й правовий супровід діяльності студента, будуть зміцнювати його правову культуру.

Також спілкування в студентському колективі допомагає формувати правову свідомість. Вчинення неправомірної дії одним студентом повинне викликати осуд з боку студентського колективу. А небажання викликати цей осуд буде запобігати вчиненню таких дій.

У моделі формування правової свідомості до педагогічних умов були віднесені:

1. Наявність курсів «Правознавство», «Конституційне право». У варіативні частини навчальних планів було вміщено такі дисципліни, як „Правознавство” та „Конституційне право”.

2. Організація доцільної громадської діяльності. Передбачає участь студентів у різних видах діяльності, створення умов для громадянської самореалізації, гнучку організацію навчально-виховного процесу; орієнтацію на більш високий рівень загальнокультурної, гуманітарної та професійної підготовки майбутніх фахівців.

3. Студентське самоврядування як інститут громадянського суспільства. Реалізація самоврядування студентами виражалася в участі їх у розробці та реалізації локальних нормативних актів університету, поданні пропозицій щодо покращення навчально-виховного процесу, вирішенні питань навчання окремих студентів тощо.

4. Дотримання методичних рекомендацій з формування правової свідомості. Розроблені методичні рекомендації для кураторів академічних груп допомогли студентам поєднати поняття та переконання з реальною базою чинного законодавства, а також поглибити необхідні їм знання.

5. Забезпечення позитивної мотивації студентів до вивчення права. Формуванню позитивної мотивації до здобуття правових знань допомогли: позитивний приклад, допомога у реалізації своїх прав, активна участь у житті педагогічного університету.

Реалізація моделі формування правової свідомості студентів здійснювалась за допомогою таких форм, як навчальний процес і позааудиторна робота.

Зі студентами проводилась позааудиторна робота: кураторські години, бесіди, зустрічі в гуртожитку. Для проведення кураторських годин з правових тем використовувались наші методичні рекомендації.

Отже, всі суб'єкти виховної взаємодії взаємопов'язані між собою та впливають один на одного. Від ефективності цієї взаємодії в навчальному та виховному процесі залежить успіх формування правової свідомості студентської молоді.

Запровадження в практику розробленої моделі формування правової свідомості студента передбачало її реалізацію згідно з такими напрямками:

- вивчення студентами правових норм чинного законодавства;
- вибір оптимальних засобів, методів впливу на формування правової свідомості студентської молоді;

- інтегрування елементів правової освіти та виховання у зміст навчальних планів вищих навчальних закладів;
- збільшення правоосвітніх заходів під час виховної роботи зі студентами;
- реалізація розробленої технології формування правової свідомості в навчально-виховному процесі: впровадження експериментальної моделі в навчально-виховну систему вищої освіти.

Крім того, сутність експериментальної роботи передбачала побудову суб'єкт-суб'єктивної системи „студент-педагог”, тобто такої, де студент включається в активну пошукову діяльність, яка передбачає співробітництво з педагогом і дає змогу отримати достовірну інформацію про результати навчального та виховного впливів. Також експериментальна робота передбачала викликати бажання у студентів самостійно та систематично отримувати й оновлювати знання правового характеру.

На основі теоретичної моделі було розроблено технологію формування правової свідомості студентської молоді, мета якої полягала у створенні цілісної системи правового виховання студентів, науковому обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов правового виховання.

У ході дослідження нами визначено, що важливою умовою ефективного формування правової свідомості є прогнозування результатів виховної взаємодії. З огляду на це для досягнення більшої результативності дослідження було розроблено модель формування правової свідомості. Визначені педагогічні умови формування правової свідомості. Розроблена модель дозволяє, в подальшому, розробити технологію формування правової свідомості.

Література

1. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовки учителя в системе высшего педагогического образования: для педспец. высш. учеб. заведений / О. А. Абдуллина. – 2-е изд., перер. и доп. – М.: Просвещение, 1990. – 141 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник / Іван Дмитрович Бех. – Вид. 2-ге., випр. і доп. – К. : Либідь, 2008. – 848 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади : навч.-метод. посіб. Кн. 2. / Іван Дмитрович Бех. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
4. Давыдов Г.П. Теоретические основы отбора содержания правовых фактов и явлений для формирования правосознания и поведения учащихся / Г. П.

Давыдов //Формирование правосознания и поведения учащихся: сб. науч. трудов / под ред. Г.П.Давыдова. – М., 1981. – С.6–22.

5. Зеленов Є.А. Планетарная педагогика как путь выхода из глобального кризиса // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: Збірник наукових праць. – Луганськ: Вид-во СНУ ім.В.Даля, 2007. – Вип. 4 (10). – С.97-104.

6. Кічук Я. В. Соціально-педагогічні умови формування правосвідомості майбутніх учителів у педагогічних коледжах : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Ярослав Валерійович Кічук. –Ізмаїл, 2002. – 176 с.

7. Кузьмина Н. Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психол. наук / Кузьмина Нина Васильевна. – Л., 1965. – 39 с.

8. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч посіб. – К : Знання, 2005. – 486 с.

9. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н. Є. Мойсенюк. – 3-тє вид., доп. – К. : ВАТ „КДНК”, 2001 – 608 с.

10. Романова І. А. Формування правової свідомості майбутніх учителів у процесі навчальної діяльності : дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Інна Анатоліївна Романова. – Х., 2001. – 174 с.

11. Саломаткин А.С. Формирование правовой культуры будущего учителя : учеб. пособие / А. С. Саломаткин, Н. М. Яковлева.– Челябинск : ЧГПИ, 1990. – 82с.

12. Сахаров А. Б. Предупреждение преступности и роль правосознания / А.Б. Сахаров, А. Р. Ратинов // Теоретические основы предупреждения преступности. – М., 1977. – С.105–112.

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ПРАВОВОГО СОЗНАНИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УНИВЕРСИТЕТОВ

А. В. Романкевич

В статье описывается модель формирования правового сознания студенческой молодежи педагогических университетов, которая была разработана в процессе экспериментально-исследовательской работы. Акцентируется внимание на основных составляющих названной модели. Определяется связь между составляющими модели. Описываются субъекты воспитательного взаимодействия. Определяется технология реализации модели формирования правового сознания.

Ключевые слова: *правовое сознание, модель формирования правового сознания, педагогические условия, субъекты воспитательного взаимодействия, взаимосвязь субъектов педагогического процесса, технология формирования правового сознания.*

MODEL OF THE LAW CONSCIOUSNESS FORMATION OF STUDENTS' YOUTH AT THE PEDAGOGICAL UNIVERSITIES

A. V. Romankevich

The model of the law consciousness formation of the students' youth at the pedagogical universities worked out in the process of the experimental investigation is described in the article. Special attention is paid to the main constituent parts of the above mentioned model. The connection between the component parts is defined too. The author also describes the subjects of the educational interaction. The technology of realizing the model of the law consciousness formation is determined as well.

Key words: *law consciousness, model of the law consciousness formation, pedagogical conditions, subjects of educational interaction, interrelation of the pedagogical process subjects, technology of the law consciousness formation.*

Романкевич Г. В. – аспірант кафедри педагогіки Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слав'янськ, Україна) legal_adviser_sdpu@ukr.net

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор В. В. Борисов

УДК 37.013.43

ДІАЛОГ КУЛЬТУР НА АКСІОЛОГІЧНИХ ЗАСАДАХ – МЕТА – ПРИНЦИП ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

І. О. Сафонова

В статті представлений генезис діалогічної концепції, висвітлені аксіологічні та онтологічні детермінанти діалогу культур в «класичній» та сучасній інтерпретаціях, а саме в контексті глобалізації, становленні духовної цілісності цивілізації. На основі аналізу філософської, педагогічної, культурологічної літератури обґрунтовані аксіологічні можливості діалогу культур в перспективі формування міжкультурної компетентності студентів. Виявлений педагогічний зміст процесу аксіологізації освіти.

Ключові слова: *діалог, діалог культур, взаєморозуміння, цінність, аксіологічний потенціал.*

Діалог сьогодні є головним «диригентом» Всесвітнього оркестру. Болгарський письменник Панко Анчев порівнює національні культури з інструментами у великому оркестрі під назвою «глобальна культура», які під управлінням «диригента» виконують одну партитуру, а саме одну